

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 65/2022-11

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa ██████████ st., ██████████, ██████████, toho času v Ústave na výkon väzby a Ústave na výkon trestu odňatia slobody ██████████ zastúpeného advokátom JUDr. Ludovítom Štanglovičom, Jarmočná 2264/3, Šaľa, proti uzneseniu Špecializovaného trestného súdu č. k. PK-1 T 9/2020 z 19. júla 2021 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Tost 44/2021 z 11. augusta 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. septembra 2021 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 a čl. 50 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojich práv podľa čl. 5 ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uzneseniami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenia zrušiť a vec vrátiť Špecializovanému trestnému súdu (ďalej len „špecializovaný súd“) na ďalšie konanie a zároveň žiada, aby ho ústavný súd prepustil z väzby na slobodu.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a napadnutých uznesení vyplýva, že sťažovateľ je na základe obžaloby Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, podanej 10. marca 2020, väzobne trestne stíhaný pre zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona a iných. Predmetné konanie je vedené špecializovaným súdom pod sp. zn. PK-1 T 9/2020 a sťažovateľ je jedným zo štyroch spoluobžalovaných.

3. V tejto trestnej veci bol sťažovateľ uznesením sudcu pre prípravné konanie špecializovaného súdu č. k. 5 Tp 7/2019 z 24. februára 2019 vzatý do väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. a), b) a c) Trestného poriadku, pričom lehota väzby mu začala plynúť 21. februára 2019.

4. O väzbe sťažovateľa rozhodoval špecializovaný súd aj po podaní obžaloby a uznesením z 23. marca 2020 rozhodol o jeho ponechaní vo väzbe. Predmetné uznesenie nadobudlo právoplatnosť 16. apríla 2020 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Tost 14/2020.

5. Sťažovateľ podal 12. júla 2021 prostredníctvom svojho obhajcu žiadosť o prepustenie z väzby na slobodu a špecializovaný súd o nej rozhodol napadnutým uznesením tak, že ju zamietol a zároveň nenahradil väzbu sťažovateľa dohľadom probačného a mediačného úradníka s odôvodnením, že účel väzby nie je možné u sťažovateľa dohľadom dosiahnuť s ohľadom na jeho osobu a povahu prejednávaneho prípadu.

6. Proti napadnutému uzneseniu špecializovaného súdu sa sťažovateľ ihneď po jeho vyhlásení bránil podaním sťažnosti, o ktorej rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením tak, že ju zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Proti napadnutému uzneseniu o zamietnutí žiadosti o prepustenie z väzby na slobodu a proti napadnutému uzneseniu o zamietnutí jeho sťažnosti podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej namieta:

a) všeobecné súdy sa riadne nezaoberali jeho argumentmi prezentovanými v podanej žiadosti o prepustenie z väzby, ako aj v sťažnosti proti prvostupňovému rozhodnutiu, čo sa týka absencie splnenia podmienok väzby podľa § 71 ods. 1 Trestného poriadku, a preto napadnuté uznesenia trpia arbitrárnosťou,

b) najvyšší súd sa námietkami sťažovateľa prezentovanými v podanej sťažnosti nevysporiadal a iba zopakoval argumenty prvostupňového súdu, navyše, svoje rozhodnutie založil na argumentoch, ktoré sú v priamom rozpore s obsahom spisu,

c) špecializovaný súd, pokiaľ ide o odôvodnenie preventívnej väzby, neuviedol konkrétne skutočnosti, z ktorých by vyplývala obava z pokračovania trestnej činnosti, pričom najvyšší súd len zopakoval argumenty špecializovaného súdu a v tejto súvislosti poukazuje na rozhodnutie ústavného súdu č. k. III. ÚS 33/2021-80 z 13. mája 2021,

d) odôvodnenie napadnutých uznesení je všeobecné, nepreskúmateľné vo vzťahu k dôvodom trvania väzby sťažovateľa a založené na arbitrárnych argumentoch,

e) absentuje individualizácia skutkových a s nimi korešpondujúcich právnych dôvodov trvania väzby sťažovateľa, a teda aj dostatočný základ ďalšieho ponechania sťažovateľa vo väzbe, vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľ je vo väzbe vyše dva roky (ku dňu podania jeho žiadosti o prepustenie, pozn.),

f) vo vzťahu k porušeniu prezumpcie nevinoty sťažovateľ poukazuje na konkrétne vyjadrenie špecializovaného súdu na s. 5 napadnutého uznesenia, ktoré považuje za odporujúce tomuto ústavnému princípu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie základného práva na osobnú slobodu (čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy), prezumpcie neviny (čl. 50 ods. 2 ústavy) a práva na slobodu a bezpečnosť (čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru) uznesením špecializovaného súdu o zamietnutí žiadosti o prepustenie z väzby na slobodu a uznesením najvyššieho súdu o zamietnutí sťažnosti sťažovateľa.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv a slobôd uznesením špecializovaného trestného súdu:

10. Systém ochrany základných práv a slobôd zaručených ústavou a ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich zo záväznej medzinárodnej zmluvy je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám, resp. ľudským právam a základným slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 127 ods. 1 a čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, resp. ľudských práv a základných slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Všeobecné súdy sú tak ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (II. ÚS 13/01). Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde (obdobne III. ÚS 149/04, I. ÚS 320/2011).

11. Vo vzťahu k námietkam týkajúcim sa napadnutého uznesenia špecializovaného súdu ústavný súd konštatuje existenciu procesnej prekážky brániacej prerokovaniu tejto časti ústavnej sťažnosti, ktorou je nedostatok právomoci ústavného súdu. Trestný poriadok zakotvujúci inštitút sťažnosti poskytuje priestor aj na uplatnenie námietok týkajúcich sa pochybení konajúceho prvostupňového súdu potenciálne predstavujúcich zásahy do základných práv a slobôd väzobne stíhanej osoby. Rozhodovanie o tomto opravnom prostriedku patrí vždy druhostupňovému súdu.

12. Proti napadnutému uzneseniu teda bola prípustná sťažnosť ako riadny opravný prostriedok, a preto právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľa vo vzťahu k špecializovanému súdu mal najvyšší súd v rámci opravného konania (konania o sťažnosti). Sťažovateľ disponoval právom podať sťažnosť proti napadnutému uzneseniu špecializovaného súdu a toto aj využil, pričom o jeho sťažnosti bolo riadne rozhodnuté najvyšším súdom. Táto skutočnosť

vyučuje právomoc ústavného súdu preskúmať námietky sťažovateľa uplatnené proti uzneseniu špecializovaného súdu č. k. PK-1 T 9/2020 z 19. júla 2021.

13. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť v časti, v ktorej sťažovateľ namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 a čl. 50 ods. 2 ústavy a práv podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru napadnutým uznesením špecializovaného súdu, odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde v spojení s § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu označených práv a slobôd uznesením najvyššieho súdu:

14. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu je základné právo na osobnú slobodu garantované článkom 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a je v ňom obsiahnuté aj právo obvineného na urýchlenú súdnu kontrolu zákonnosti jeho väzby, s čím je spojená povinnosť nariadenia prepustenia obvineného, ak je väzba nezákonná, ako aj jeho právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú alebo byť prepustený počas konania, pričom prepustenie sa môže v zákonom určených prípadoch podmieniť zárukou. Obsah označených ustanovení ústavy korešponduje právam vyplývajúcim z čl. 5 dohovoru (obdobne napr. III. ÚS 7/00, III. ÚS 255/03, III. ÚS 199/05, III. ÚS 424/08, III. ÚS 581/2015, III. ÚS 183/2018).

15. Ústavná ochrana základných práv a slobôd, ako aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy je rozdelená medzi všeobecné súdy a ústavný súd v súlade s princípom subsidiarity vyplývajúcim z čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sú všeobecné súdy primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ako aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Ústavný súd preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery všeobecného súdu tak môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01, II. ÚS 67/04, III. ÚS 581/2015).

16. Pri preskúvaní napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu ako sťažnostného súdu a argumentácie v ňom uvedenej ústavný súd vychádzal zo svojho ustáleného právneho názoru, podľa ktorého odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a sťažnostného súdu tvoria pre účely posúdenia ústavným súdom jeden celok (I. ÚS 379/2018, I. ÚS 161/2019, IV. ÚS 354/2020), a preto ústavný súd pri preskúvaní zákonnosti a ústavnosti ďalšieho obmedzenia osobnej slobody sťažovateľa vychádzal aj z rozhodnutia špecializovaného súdu.

17. Ústavný súd ďalej zdôrazňuje, že vo vzťahu k rozhodovaniu všeobecných súdov vo väzobných veciach je daná právomoc ústavného súdu len na preskúmanie dôvodu a spôsobu obmedzenia osobnej slobody. Úlohou ústavného súdu je tiež sledovať, či všeobecné súdy v namietaných rozhodnutiach správne aplikujú právo, či dané rozhodnutia sú odôvodnené a či nenesú znaky

arbitrárnosti vyúsťujúce do porušenia niektorého zo základných práv a slobôd (III. ÚS 271/07, II. ÚS 465/2011). Ústavný súd preto nemôže zasahovať do skutkových a právnych záverov všeobecných súdov, ak ich z ústavného hľadiska možno pokladať za akceptovateľné a udržateľné (IV. ÚS 333/08, II. ÚS 343/09).

18. Vo všeobecnosti je možné vysloviť, že posudzovanie existencie väzobných dôvodov je vecou často obťažnou a subtílnou a všeobecné súdy musia striktné vychádzať zo zistených konkrétnych skutočností zakladajúcich jednotlivé väzobné dôvody. Výklad zákonných znakov „konkrétnych skutočností“ je predovšetkým vecou všeobecných súdov, ktoré pri dôkladnej znalosti skutkových okolností a dôkaznej situácie tej-ktorej veci musia (mali by) svedomito posúdiť (v ktoromkoľvek štádiu konania), či vzatie do väzby alebo jej ďalšie trvanie/predlžovanie je opatrením nevyhnutným pre dosiahnutie účelu trestného konania a či tento účel ani pri vynaložení všetkého úsilia nemožno dosiahnuť inak. Príslušné úvahy súdu by mali byť vyvedené vždy z povahy konkrétnej a individuálnej veci vrátane osoby obvineného, z jeho osobných pomerov, rozsahu potrebného dokazovania, z jeho náročnosti a pod. Do týchto úvah súdu sa ústavný súd cíti oprávnený zasiahnuť spravidla len vtedy, ak nie je rozhodnutie o väzbe podložené zákonným dôvodom buď vôbec, alebo ak tvrdené (a nedostatočne zistené) dôvody väzby sú v extrémnom rozpore s kautelami vyplývajúcimi z ústavného poriadku republiky, prípadne s medzinárodnými zmluvami, ktorými je v tomto smere Slovenská republika viazaná (I. ÚS 348/2016).

19. Dôvod pre ingerenciu ústavného súdu do tzv. väzobných rozhodnutí všeobecných súdov môže spočívať napríklad v skutočnosti, že rozhodnutie o väzbe nie je podložené zákonným dôvodom, prípadne pokiaľ sú tvrdené dôvody väzby v extrémnom rozpore so zistených skutkovým stavom alebo pokiaľ rozhodnutie nie je odôvodnené poukazaním na konkrétne skutočnosti (napr. m. m. ÚS ČR 980/2014 z 18. júna 2014).

20. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že pri námietke porušenia základných práv a slobôd sťažovateľov podľa čl. 17 ústavy skúma požiadavky kladené na zákonnosť väzby v zmysle čl. 5 dohovoru. V označených ustanoveniach týkajúcich sa práva na osobnú slobodu je obsiahnuté aj právo iniciovať konanie, v ktorom by súd neodkladne alebo urýchlene rozhodol o zákonnosti väzby a nariadil prepustenie, ak je táto nezákonná [napr. III. ÚS 7/00 a III. ÚS 255/03, pozri aj rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) z 21. 12. 2000 vo veci Vodeničarov v. Slovenská republika, § 33 – § 36]. Ústavný súd vo svojej judikatúre zdôraznil i to, že v zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru je osoba vo väzbe oprávnená na preskúmanie procesných a hmotných podmienok, ktoré sú potrebné pre „zákonnosť“ tejto väzby v zmysle dohovoru, pričom požiadavka preskúmania hmotných podmienok znamená povinnosť preskúmať okolnosti svedčiace pre a proti väzbe a rozhodnúť s poukazom na kritériá právne, či sú dané dôvody opodstatňujúce väzbu, ako aj prepustiť osobu na slobodu, pokiaľ také dôvody neexistujú (III. ÚS 79/02, pozri tiež napr. rozsudok vo veci Schiesser v. Švajčiarsko zo 4. 12. 1979, séria A, č. 34, § 31).

21. Ústavný súd v prípade čl. 17 ústavy síce môže a musí uplatniť určitú revíziu právomoc, avšak bez toho, aby sám hodnotil skutočnosti, ktoré viedli všeobecný súd k tomu, že uprednostnil určité rozhodnutie pred iným. Jeho úlohou ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) je preskúmať zlučiteľnosť opatrenia, ktorým je jednotlivец pozbavený slobody, s ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách,

nie však konať ako všeobecný súd tretej alebo štvrtej inštancie; takéto konanie by bolo porušením obmedzenia, ktoré vyplýva z rozdelenia ústavnej ochrany základných práv alebo slobôd medzi všeobecné súdy a ústavný súd v čl. 127 ods. 1 ústavy (I. ÚS 165/02).

22. Pritom pojem „zákonosti“ väzby podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru má ten istý význam ako v odseku 1 tohto článku. Otázka, či je väzba zákonná, má byť vyriešená nielen s poukazom na vnútroštátny zákon, ale aj na znenie dohovoru, všeobecné zásady v ňom obsiahnuté a účel obmedzení, ktoré pripúšťa čl. 5 ods. 1. V zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru je osoba vo väzbe oprávnená na preskúmanie procesných a hmotných podmienok, ktoré sú podstatné pre „zákonnosť“ tejto väzby v zmysle dohovoru (napr. rozsudok vo veci Brogan and Others v. Anglicko z 29. 11. 1988, séria A, č. 154 - B, § 65 a už citovaný rozsudok vo veci Jecius v. Litva, § 100). Medzi požiadavky preskúmania zákonosti väzby a rozhodnutia o nej v zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru patria aj: účinná kontrola zákonosti väzby (rozsudok ESĽP z 10. 10. 2000 vo veci Grauzinis v. Litva, č. 37 975/97); podstatné opatrenie, ktoré zabezpečí jedincovi procesnú spravodlivosť („substantial measure of procedural justice“; rozsudok ESĽP z 20. 6. 2002 vo veci Al-Nashif and others v. Bulharsko, č. 50963/99); vzhľadom na dramatický vplyv pozbavenia slobody na základné práva jedinca konanie podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru musí v zásade spĺňať základné požiadavky spravodlivého konania podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (rozsudok ESĽP z 13. 2. 2001 vo veci Garcia Alva v. Nemecko, č. 23541/94), pričom princíp spravodlivosti („fairness“) v zmysle naposledy označeného článku zaväzuje súdy, aby pre svoje rozhodnutia poskytli dostatočné dôvody (rozhodnutie ESĽP o prijateľnosti sťažnosti z 26. 2. 2002 vo veci Bufferne v. Francúzsko, č. 54367/00); primeraná súdna odpoveď („adequate judicial response“; rozsudok ESĽP z 10. 10. 2000 vo veci Grauslys v. Litva, č. 36743/97).

23. V intenciách označenej judikatúry pristúpil ústavný súd k posúdeniu námietok sťažovateľa, pritom sa podrobne oboznámil nielen s obsahom napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu, ktorým bola zamietnutá jeho sťažnosť, ale aj s obsahom uznesenia špecializovaného súdu, ktorý zamietol jeho žiadosť o prepustenie z väzby na slobodu.

24. Špecializovaný súd odôvodnil svoje rozhodnutie tým, že u sťažovateľa naďalej pretrvávajú také konkrétne skutočnosti, ktoré zakladajú dôvody väzby podľa § 71 ods. 1 písm. a), b) a c) Trestného poriadku, a to i v čase vykonávania hlavného pojednávania v niekoľkých po sebe nasledujúcich termínoch, v rámci ktorých súd vykonával a bude ďalej vykonávať rozsiahle dokazovanie, ktoré sa z dôvodu náhleho a nepredvídateľného úmrtia znalca z odboru psychológie neočakávane predĺžilo. S poukazom na uvedené skutočnosti špecializovaný súd dospel k záveru, že sa vo veci koná prednostne, urýchlene a bez zjavných prieťahov. Špecializovaný súd sa odvolal i na posledné väzobné rozhodnutie vo veci sťažovateľa (z 23. marca 2020, pozn.) o jeho ponechaní vo väzbe, od ktorého sa dôvody väzby u sťažovateľa žiadnym spôsobom nezmenili. S týmito závermi sa stotožnil aj najvyšší súd a navyše uviedol, že v predmetnej veci sú stanovené termíny hlavného pojednávania na 14. a 27. september 2021 a aj na 11. a 25. október 2021.

25. Z obsahu napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu (ako aj jemu predchádzajúceho rozhodnutia špecializovaného súdu, pozn.) je zjavné, že všeobecné súdy pri rozhodovaní o žiadosti sťažovateľa o jeho prepustenie z väzby kladli akcent na skutočnosť, že dôvody väzby, tak ako boli ustálené v predchádzajúcich rozhodnutiach, naďalej aj v tomto štádiu trvajú, pričom stručne ich obsah zrekapitulovali s veľmi všeobecným nasmerovaním na aktuálny stav trestného konania. Špecializovaný súd tak urobil na s. 3 – 5 uznesenia z 19. júla 2021, najvyšší súd túto argumentáciu

odobril a v časti doplnil na s. 17 – 22 napadnutého rozhodnutia. Proti takémuto spôsobu odôvodnenia ďalšieho trvania väzby oponoval v ústavnej sťažnosti samotný sťažovateľ, ktorý ho vníma ako nedostatočný a porušujúci ním označené práva a slobody. Aj sťažovateľ, aj samotné všeobecné súdy pri svojej argumentácii okrem odkazov na poznatky právnej doktríny citujú viaceré rozhodnutia ústavného súdu, ktoré majú v konečnom dôsledku podporiť ich argumentáciu (napr. III. ÚS 33/2021, I. ÚS 384/2019, II. ÚS 282/2016, III. ÚS 33/2021).

26. Ústavný súd tak predovšetkým stál pred posúdením skutočnosti, či odkazovanie všeobecných súdov na väzobné dôvody, ktoré boli ustálené v predchádzajúcich rozhodnutiach o väzbe sťažovateľa, s odôvodnením, že tieto sú stále aktuálne, je ústavne akceptovateľné. Túto námietku sťažovateľa možno v okolnostiach prejednávanej veci vyhodnotiť ako ťažiskovú, od ktorej sa následne odvíjajú jeho ďalšie výhrady (arbitrárnosť, nedostatok odôvodnenia, nereagovanie na podstatné argumenty sťažovateľa v sťažnosti).

27. Ústavný súd vo svojej recentnej rozhodovacej činnosti už v tejto súvislosti ustálil, že opakovanie skutočností, ktoré podľa všeobecného súdu odôvodňujú dôvod väzby v predošliých rozhodnutiach, neznižuje ich relevanciu, pokiaľ súd preskúmaním všetkých okolností prípadu dospel k záveru o ich pretrvávajúcej existencii (I. ÚS 384/2019, uznesenie publikované v Zbierke nálezov a uznesení ústavného súdu za rok 2019 pod č. 49/2019).

28.1 Zároveň v ďalšom svojom rozhodnutí ústavný súd v tejto súvislosti spresnil, že súdna argumentácia, osobitne v prípade ďalšieho rozhodovania o väzbe, by ale nemala mať charakter pleonazmu a nemalo by v nej dochádzať k nadužívaniu rovnakých alebo podobných dôvodov, ktorými konajúce súdy odôvodnili väzbu pri v poradí prvom rozhodovaní. Inak by sa stala len formálnou, zbytočnou a bola by zreteľným signálom nedostatočného dôrazu všeobecných súdov pri rozhodovaní o väzbe. Je tak plauzibilné sa usilovať o taký stav, aby každé ďalšie rozhodovanie o väzbe skúmalo aktuálne podmienky väzby, analyzovalo doterajší postup v trestnom stíhaní a odhaľovalo prípadné protirečenia vo vzťahu k ústavou a dohovorom garantovanému právu na osobnú slobodu. Vždy je pritom nutné mať na zreteli, že väzba má byť výnimkou z pravidla a súdna argumentácia by mala v každom jednom prípade vyvrcholiť zrozumiteľným a jasným vysvetlením, prečo je nutné osobu, proti ktorej sa vedie trestné stíhanie, stíhať vo väzbe (výnimka), a nie na slobode (pravidlo). Je preto nutné vo všeobecnosti odmietnuť taký postup v rozhodovacej činnosti konajúcich súdov, pri ktorom by išlo iba o pasívnu recepciu domnienok, rezignáciu na odhaľovanie a hodnotenie vecných a časových súvislostí podmienok väzby, keďže takéto prejavy sú typické pre nekritické myslenie, ktorému by sa mali súdy snažiť v rámci rozhodovacej činnosti strániť. Uvedené však *ipso facto* neznamená, že by sa súdy museli nevyhnutne venovať každému jednotlivému argumentu, ktorý prednesie obhajoba, mali by však adekvátnym spôsobom reagovať na všetky také zásadné tvrdenia a skutočnosti, ktoré sú kvalifikované, spochybniteľné, zákonnosť či ústavnosť ďalšieho trvania väzby (I. ÚS 140/2020, uznesenie publikované v Zbierke nálezov a uznesení ústavného súdu za rok 2020 pod č. 57/2020).

28.2 Vo vzťahu k ústavným podmienkam ďalšieho trvania väzby ústavný súd rovnako konštatoval, že v prípade dlhšie trvajúcej väzby musia byť pre jej ďalšie trvanie splnené štyri podmienky. Musí existovať po formálnej stránke uznesenie o vznesení obvinenia. Po materiálnej stránke sa vyžaduje existencia kvalifikovaného podozrenia zo spáchania skutku, za ktorý je vznesené obvinenie, s tým, že tento skutok musí napĺňať znaky niektorého trestného činu. Ďalej musí existovať niektorý

z väzobných dôvodov podľa § 71 ods. 1, resp. 3 Trestného poriadku. Napokon musí byť splnená podmienka, aby orgány činné v trestnom konaní, resp. súd vo veci samej postupovali s osobitnou starostlivosťou a urýchlením. Kým konečné hodnotenie výsledkov dokazovania v otázke viny či neviny obžalovaného má miesto až v samotnom rozsudku, vzhľadom na § 79 ods. 2 Trestného poriadku je povinnosťou súdu počas celého priebehu trestného konania po podaní obžaloby skúmať, či dôvody väzby obžalovaného trvajú. Táto povinnosť zahŕňa v sebe aj neustále skúmanie existencie potrebnej miery podozrenia zo spáchania trestného činu uvedeného v obžalobe (II. ÚS 200/2019, rozhodnutie publikované v Zbierke nálezov a uznesení ústavného súdu za rok 2019 pod č. 20/2019).

28.3 Aj zo záverov rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že pokiaľ by existovali rovnaké, teda relevantné a v predchádzajúcom konaní dostatočne vysvetlené dôvody na ponechanie obvineného vo väzbe a tieto pretrvávali po celú dobu trestného stíhania, pričom zákonnosť väzby by už bola predmetom niekoľkonásobného preskúmania, nebolo by za takýchto okolností možné súdu vytýkať, že tieto dôvody v odôvodnení svojho rozhodnutia opakovane (napr. rozsudok ESĽP z 28. 10. 2010 vo veci Knebl proti Českej republike, sťažnosť č. 20157/05).

29. Z už uvedených východísk možno vydestilovať pre túto vec podstatný záver, že odkaz na predchádzajúce rozhodnutia o väzbe (a dôvody v nich uvedené) pri rozhodovaní všeobecných súdov o žiadosti o prepustenie z väzby na slobodu je v zásade možné, pokiaľ z obsahu samotného rozhodnutia súčasne vyplýva dostatočne zrozumiteľný záver, že boli prehodnotené vo vzťahu k aktuálnemu štádiu trestného konania a reflektovali na dovtedajší jeho priebeh a v čase rozhodovania existujúcej dôkaznej situácii. Ich aktuálnosť musí byť primerane vysvetlená individuálne vo vzťahu ku každému obvinenému/obžalovanému. Na dôvažok je potrebné pripomenúť, že jednotlivé dôvody väzby sú naviazané na „dôvodnú obavu“ (§ 71 ods. 1 Trestného poriadku), čo znamená, že nie je reálne sa domnievať, že v tejto súvislosti musí byť naplnená požiadavka istoty vo vzťahu k preukázaniu konkrétnych skutočností, s ktorými Trestný poriadok v tejto súvislosti počíta. V týchto prípadoch nemožno vyčkávať až do okamihu, keď bude isté, že obvinený už naplnil niektorý z väzobných dôvodov v zmysle § 71 ods. 1 písm. a) až c) Trestného poriadku, pretože v takom prípade by sa takému konaniu už nedokázalo zabrániť (m. m. ÚS ČR I. ÚS 470/05 [104/2006 USn.]).

30. Plynutie času vo vzťahu k dôvodov väzby pritom nemusí mať vždy rovnaké účinky. Existujú dôvody väzby, ktoré časom môžu zoslabnúť či úplne pominúť, ako je napríklad nebezpečenstvo z pôsobenia svedkov či iného marenia objasňovania skutočností dôležitých pre trestné stíhanie, ktoré môžu stratiť na aktuálnosti po vykonaní dôkazov, ktoré boli predpokladanými alebo už realizovanými kolúznymi aktivitami obvineného dotknuté (napr. rozsudok ESĽP vo veci Letellier proti Francúzsku z 26. 6. 1991, č. 12369/86, § 39). Pri dôvodoch tzv. útekovej väzby môže naopak plynutie času a s tým súvisiace prípadné umocňovanie podozrenia zo spáchania trestnej činnosti (vyústené napríklad do neprávoplatného odsúdenia) vyvolávať posilnenie hrozby úteku obvineného/obžalovaného a odôvodniť tak aj trvanie dlhotrvajúcej väzby (I. ÚS 250/2015). Všetky tieto skutočnosti, tak ako to ústavný súd opakovane zdôrazňuje, treba posudzovať v individuálnych okolnostiach konkrétnych prejednávanych vecí a ich zovšeobecnenie nachádza odozvu iba pri formovaní východiskovej argumentačnej bázy, na ktorú je nutné nadviazať osobitosťami konkrétneho prípadu, ktoré jednotlivé prípady (zdanlivo niekedy rovnaké, resp. v rovnakej trestnej veci) môžu odlišovať.

31. Ústavný súd tak v tomto prípade ďalej stál pred posúdením skutočnosti, do akej miery (a či vôbec) všeobecné súdy brali zreteľ na už uvedené východiská pri rozhodovaní o žiadosti sťažovateľa o jeho prepustenie z väzby.

32. Ústavný súd v tejto súvislosti hodnotí výhrady sťažovateľa ako čiastočne dôvodné.

33. Námietky artikuluje vo vzťahu k spôsobu odôvodnenia väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, v ktorom najvyšší súd zopakoval argumenty z predchádzajúcich rozhodnutí o väzbe, z ktorých má vyplývať, že „obžalovaní“ (použité množné číslo, pozn.) mali prekopávať miesta, kde boli pochované telá poškodených, aby tak zakryli trestnú činnosť (s. 18 napadnutého rozhodnutia). Ďalej sa v predmetnom rozhodnutí najvyššieho súdu uvádza: „*Dôvodom trvania väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku je pretrvávajúca obava, že by obžalovaný mohol pôsobiť na svedkov.*“ Najvyšší súd však nijakým spôsobom nereagoval na podstatnú námietku sťažovateľa v podanej sťažnosti (o ktorej obsahu napokon referuje od s. 3 napadnutého rozhodnutia), že takto vymedzený väzobný dôvod nie je aktuálny v čase, keď všetci svedkovia boli v konaní riadne vypočutí a zostáva vykonať už len úkony, ktoré súvisia so znaleckým dokazovaním (s. 15 napadnutého rozhodnutia, bod VI, pozn.), ktoré sa ale nedotýka stíhaných skutkov. Najvyšší súd nedáva na siedmich riadkoch (s. 18 napadnutého rozhodnutia), v ktorých sa adresne venuje tzv. kolúznei väzbe, jasnú odpoveď na tento argument a takáto reakcia nevyplýva ani z inej časti odôvodnenia jeho rozhodnutia. Naliehavosť tejto reakcie je o to intenzívnejšia, keď najvyšší súd sám v rozhodnutí protichodne konštatuje, že zistil pretrvávajúcu obavu z ovplyvňovania svedkov sťažovateľom. Bez náležitého vysvetlenia akých svedkov mal najvyšší súd na mysli a či vôbec je táto obava stále ešte aktuálna vzhľadom na štádium a priebeh trestného konania, nie je možné z napadnutého rozhodnutia zistiť.

34. Výhrady obdobného charakteru môžu byť prednesené aj vo vzťahu k dôvodu väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, ktorý všeobecné súdy vyvodili z dĺžky konania, z ktorého je sťažovateľ dôvodne podozrivý a ktoré malo byť v zmysle najvyšším súdom doplneného popisu skutkových okolností páchané do roku 2010. Aktuálnosť tejto obavy s ohľadom na výrazný časový odstup sťažovateľ rovnako v podanej sťažnosti namietal, pričom túto otázku považuje ústavný súd za taký podstatný argument, na ktorý bolo potrebné sťažovateľovi odpovedať. Odkaz na „*samotný charakter trestnej činnosti a to jej premyslenosti, prepracovanosti a závažnosti*“ sám o sebe (t. j. bez ďalšej argumentácie, pozn.) nemožno v tomto ohľade v aktuálnom štádiu trestného konania považovať za dostatočný.

35. Ako nedôvodné možno ale považovať výhrady sťažovateľa vo vzťahu k dôvodom väzby podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku. Obavu z útoku sťažovateľa najvyšší súd v napadnutom uznesení odôvodnil (obdobným spôsobom aj špecializovaný súd) hrozbou vysokého trestu v spojení s jeho znalosťami maďarského jazyka, zastávaním funkcie starostu a jeho kontaktmi z toho plynúcimi nielen na osoby žijúce v Slovenskej republike, ako aj finančným zázemím, ktoré by mu umožňovalo „*fungovať v cudzine po dlhšiu dobu*“. Ak najvyšší súd konštatuje, že predchádzajúce dôvody väzby sa nezmenili, z týchto je možné vo vzťahu k sťažovateľovi ďalej priradiť aj argument o podozrení z napojenia na členov zločineckej skupiny Sátorovcov, ktorí sa v prípade problémov mali ukrývať v Maďarsku. Tieto skutočnosti ústavný súd považuje v súhrne za dostatočne konkrétne, zrozumiteľné a ústavne udržateľné pre konštatovanie o splnení Trestným poriadkom vyžadovaných podmienok na naplnenie materiálnych predpokladov tzv. útekovej väzby.

V tejto súvislosti v priamej nadväznosti na výhrady sťažovateľa uvádza, že o konkrétnu skutočnosť odôvodňujúcu napríklad dôvod tzv. útekovej väzby pôjde nielen v prípade, že obvinený/obžalovaný svojím konaním zadá príčinu k obave, že ujde, ale v závislosti na konkrétnom prípade môže stačiť i určitá objektívna konštelácia, ktorá zahŕňa napríklad nielen osobu páchatel'a, ale i všetky znaky skutkovej podstaty trestného činu, vrátane štádia trestného konania (m. m. ÚS ČR; I. ÚS 62/96). Túto objektívnu konšteláciu je možné z vyššie uvedených skutočností i v danom štádiu trestného konania identifikovať a ospravedlniť tak obmedzenie osobnej slobody sťažovateľa v zmysle § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku. Práve súhrn viacerých okolností hodnotených v tejto súvislosti následne vyvoláva iba obmedzené využitie záverov ústavného súdu z rozhodnutia č.k. III. ÚS 33/2021-80 zo dňa 13. mája 2021, na ktoré poukazuje sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti, keďže dôvody väzby sú vykreslené nielen cez prizmu popisu skutku či charakteru trestnej činnosti, pre ktorú je obvinený trestne stíhaný.

36. Ústavný súd tak musí konštatovať, že aj pri čiastočnej dôvodnosti námietok sťažovateľa však možno v okolnostiach tejto veci uzavrieť, že jeho väzobné stíhanie ako také nebolo nateraz vo výsledku úplne spochybnené. Ústavný súd totiž už judikoval, že ak existuje čo i len jeden zákonný dôvod väzby, väzba je zákonná a ústavná, ak takýto dôvod všeobecný súd aplikoval (III. ÚS 892/2016, I. ÚS 126/2020, IV. ÚS 434/2020, IV. ÚS 56/2021, II. ÚS 246/2021). Uvedené závery sú aktuálne aj pre prejednávaný prípad.

37. Pokiaľ ide o námietku sťažovateľa o porušení prezumpcie nevinu napadnutým uznesením najvyššieho súdu pri odôvodňovaní dôvodu väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, ústavný súd ani túto námietku sťažovateľa nehodnotí ani dôvodnú.

38. Účelom zásady prezumpcie nevinu je chrániť každého, kto bol obvinený z trestného činu, pred vyslovením výroku o vine bez toho, aby bola jeho vina preukázaná v súlade so zákonom (rozsudok ESLP vo veci Nölkenbockhoff v. Nemecko z 25. 8. 1987, séria A, č. 123, § 33). Jej hlavným účelom je chrániť obvineného pred akýmkoľvek súdnym rozhodnutím alebo inými výrokmi príslušných úradných osôb („*State officials*“), ktoré sa rovnajú vysloveniu jeho viny bez toho, aby bola táto predtým preukázaná v súlade so zákonom (rozsudok ESLP vo veci Rushiti v. Rakúsko z 21. 3. 2000, č. 28389/95, § 31). Z prezumpcie nevinu tiež vyplýva, že žiadny štátny orgán nie je oprávnený vysloviť vinu či rozhodnúť o vine osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie, ešte predtým, ako ju vyslovil príslušný súd právoplatným odsudzujúcim rozsudkom (PL. ÚS 12/98).

39. Základný význam prezumpcie nevinu spočíva v tom, že vyžaduje okrem iného, aby sudca pri plnení svojich úloh v konaní pred súdom nevychádzal z predpojatosti, že obvinený spáchal trestný čin, za ktorý je obvinený. Princíp prezumpcie nevinu je porušený najmä akýmkoľvek súdnym rozhodnutím, ktoré vyjadruje presvedčenie, že určitá osoba je vinná z trestného činu bez toho, aby jej vina bolo preukázaná zákonným spôsobom. Za porušenie princípu prezumpcie nevinu treba považovať, ak súd dáva verejne najavo, že zastáva názor, že osoba je páchatel'om a považuje ho za vopred odsúdeného (III. ÚS 61/01).

40. Ústavný súd považuje rovnako za potrebné poukázať na skutočnosť, že prezumpciou nevinu sa má dosiahnuť, aby osoba obvinená z trestného činu neznášala negatívne dôsledky tohto obvinenia rovnajúce sa následkom súdneho rozhodnutia o vine a aby priebeh vykonávaného dokazovania umožnil sudcovi rozhodnúť nestranne a nezaujate. Z tohto základného účelu

prezumpcie nevinny je potom možné odvodiť jej stránku hmotnoprávnú, kde ide o pravidlá zakazujúce vyjadrovať sa o obvinenom ako o vinnom pred právoplatným rozhodnutím súdu o jeho vine, a stránku procesnoprávnú, kde ide o pravidlá súdneho dokazovania, ktoré majú byť také, aby súd určil vinu obvineného nestranne a na základe zákona (III. ÚS 511/2011).

41. Európsky súd pre ľudské práva v rámci svojej rozhodovacej činnosti vyslovil, že prezumpcia nevinny je jedným zo základov spravodlivého trestného konania a že k jej porušeniu dôjde, ak výroky príslušnej úradnej osoby, ktoré sa týkajú osoby obvinenej z trestného činu, odrážajú alebo vyjadrujú názor, že je vinná, a to ešte pred tým, ako bola jej vina preukázaná v súlade so zákonom (pozri rozsudok *Daktaras v. Litva* z 10. 10. 2000). Súčasne EŠLP zdôraznil, že treba robiť rozdiel medzi výrokmi, ktoré odrážajú alebo vyjadrujú názor, že dotknutá osoba je vinná, a výrokmi, ktoré iba vyjadrujú stav podozrenia („*a state of suspicion*“). Prvé porušujú prezumpciu nevinny, zatiaľ čo druhé boli považované za prijateľné alebo bezchybné („*unobjectionable*“) v rôznych situáciách posudzovaných EŠLP [napr. rozsudky *Lutz v. Nemecko* z 25. 8. 1987, *Englert v. Nemecko* z 25. 8. 1987, *Leutscher v. Holandsko* z 26. 3. 1996]. Skutočnosť, či namietané výroky úradnej osoby porušujú prezumpciu nevinny, má byť posudzovaná v kontexte osobitných okolností, za akých boli výroky urobené (pozri rozsudky EŠLP napr. *Daktaras v. Litva* a *Adolf v. Rakúsko* z 26. 3. 1982 a III. ÚS 83/01).

42. Ústavný súd sa tak zameril na posúdenie ústavnou sťažnosťou napádaného výroku najvyššieho súdu s ohľadom na vyššie formulované východiská. Do úvahy pritom zobral rozhodnutie ako celok, pričom zistil, že označené ustanovenie napadnutého rozhodnutia môže samo osebe svojím obsahom a použitými výrazovými prostriedkami vyvolávať neistotu, čo sa týka dôsledného rešpektovania princípu prezumpcie nevinny, avšak kontext rozhodnutia na druhej strane zreteľne túto obavu vyvracia. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na s. 17 časť VII. rozhodnutia najvyššieho súdu, z ktorého zrozumiteľne vyplýva chovanie náležitého rešpektu k prezumpcii nevinny sťažovateľa so zreteľom na predmet konania, ktorým je rozhodovanie o väzbe.

43. Sumarizujúc uvedené, ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu a obsahom namietaných základných práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Ústavný súd je toho názoru, že uznesenie najvyššieho súdu č. k. 3 Tost 44/2021 z 11. augusta 2021 je v označených častiach ústavne udržateľné.

44. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti, patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09, m. m. IV. ÚS 62/08).

45. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

46. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľa v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. februára 2022

Miloš Maďar
predseda senátu